

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Carrer de Madoz, núm. 31 y 35
SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
Sabadell 2 rals al mes
Fora 8 » trimestre.
Un número sol. 1 »
Anuncis á preus convencionals.

EN INTERES DE SABADELL.

I.

Obligats per lo sentiment d' amor á la pàtria, y moguts pel propi instint de conservació, vinguem á la lluyta de las idees ab lo cor plé de falagueras esperansas envers lo bon pervindre de nostra estimada Ciutat. Han trascorregut alguns anys y nostra fè ben lluny de mimvar ha anat creixent cada dia més, com ho prova la perseverant propaganda que estém fent.

Sens compromisos ab cap escola política ni animositat en vers cap de sos mes entusiastas partidaris, acceptém d' una y altra sos respectius procediments en quant tendeixin á purificar la administració pública, desterrant antigues y vergonyosas corruptelas. Enemichs de tota mena de discordias en lo sí de Sabadell, nostra línea de conducta ha d' ésser sempre molt correcta y encaminada á conseguir la unió necessaria entre individus animats de nobles y purs sentiments, militin en lo partit que vullgan; puig blanchs ó negres, vermells ó rojos, tots poden fer molt de bé á sa pàtria, si de bon cor l' aprecian.

Lo que desitjém nosaltres es que tots y cada un de nostres compatricis fassin per Sabadell lo que 's mereix: que are y sempre y en totas las ocasions anteposin los intereses sagrats de la pàtria á los convencionals y personalissims de la política de campanar. De ferho aixís se lograrà purificar la atmósfera viciada en que vivim, y la Administració local hi guanyará molt, si logra mereixer la atenció preferent que li correspon. Y no devém fernes ilusions; lo mellor camí pera arribar prompte al terme de nostres desitjos es lo que 'ns dicta nostra conciencia, que are y sempre ha de protestar ab energia y dignitat de qualsevol conveni tácit que, directa ó indirectament, pugui relegar al olvit lo compliment d' ine-

ludibles y sagrats debers á que venim obligats tots los fills de Catalunya. ¡Prou que n' hi han que la maltractan y perjudican tant com poden!

* * *

A jutjar per lo que succeheix de algun temps á aquesta part, se nota una reacció favorable en un sentit popular marcadíssim que tanca las barreras á tota idea oficial que pretengui desfigurarnos. Aixó, que á simple vista sembla ha de tindre poca importancia, per la naturalitat y lògica qu' enclou, ben meditat y trayent deduccions resulta que 'n te molta, y significativa, en rahó á la forsa poderosa de las costums y dels hàbits peculiars de cada poble. D'aquí 's va més enllá, y si es nostre propòsit decidit lo conservar la puritat d' unas costúms que revelan tot un caràcter, no cal dir que la tasca es grant, tan grant com profitosa pera nostres comuns interessos, qual administració correspondrà de dret á aquell que d'entre nosaltres ne tinga donadas probas de rectitut y honradés. Y aixis, sens intervenció oficial en los assumptos de casa nostra, lliures los sabadellenchs de las trampas y despilfarros que naixen de la política y en la política trovan quasi sempre oberta la porta de la impunitat, nostra Administració local anirà millorant cada dia y arribarà á servir de modelo, y donarà goig y alegria á quants se 'n vullgan fer capassos. Perque desenganyemnos, lo bó sempre agrada, vingui d' ahont vingui. Lo dolent sempre es dolent, encara que vos ho portin ab una safata de plata, que es lo que acostuman á fer los polítichs d' ofici. Y aixis y tot havem de comensar á coneixels.

Després d' aquesta digressió permesa, vull suposar per oportuna, entraré de plé á ressenyar lo que mes convé avuy á Sabadell pera colocarla á la altura que li correspon com á ciutat moderna, pero dispo de poch temps pera ferho y prefereixo deixarho pera un altre dia.

E. DIUMARÓ Y GRANÉ.

TEATRE CATALÀ

SOGRA Y NORA.—Comedia en tres actes y en prosa del Sr. Pin y Soler.

Conegut ja l' assumpto é indicat que la tésis de la comedia del Sr. Pin es la absoluta incompatibilitat dintre d' una llar mateixa, de dos amors de diferente lley, pero que ab igual intensitat aspiran á la soberana possessió del mateix objecte, del marit la una y del fill la altra, veyem ara l' estil y forma ab que 'l Sr. Pin ha donat contorns y vida á l' assumpto que ab acert escullí.

Dos camins quedavan oberts al autor: lo convencionalisme que, á gust del consumidor, ensenya y demostra, ó 'l naturalisme que, fill exclusiu de la veritat ben observada y fundament entesa, conduheix d' una mane-

ra suau á la exposició de las conclusions may absolutas, pero generals á voltas, que enclou la vida humana en los dolors, en las alegrías del individuo, y en las varias situacions que aquest en sa vida de relació 's crea.

Pel Sr. Pin que es molt home del seu temps, y de mes á mes fi observador d' homes y cosas y escrutador soptil dels impulsos que donan naixement y direcció á las accions y á las paraulas, la elecció no era dúp-tosa.

L' art *verista* 'l seduheix, com á home de gust fi y grossa capacitat. La seva comedia, donchs, havia de ser filla ben digna del art que éll mes estima. ¿Ho ha resultat?

Avans de respondrer, creyém necessaria una observació: L' art *verista* ó *naturalista* no comporta prejudicis. Qui vulga anar de bon company ab la naturalesa, es precis que 's deixi pendrer per ella de la ma y que la segueixi ab tota fidelitat pels unichs camins que ella li mostre. Si, espantat d' avenchs y fosquedats, recula, ó si, previamment enamorat de certs camins, se desvia, desviacions y reculadas se contarán per las cay-gudas y pels consegüents defectes de la obra artistica.

¿Te alguna cosa que veure tot aixó ab la comedia del Sr. Pin? Fem historia: Lo dia del estreno, al caurer lo teló, acabat del primer acte, resoná en lo teatre de Novetats un espatéch d' aplausos espontani, fervent y unánim, com pocas vegadas s' escau en nostres teatres, tant necessitats, per regla general, dels impulsos de la clach.

Roiges las mans de picar y encesa pel entussiasme la fesomia, sortirem á la sala d' espera, y al cap de poch corriam per entre mitj de tot un atapahiment de rotllos, de crítichs y literats los uns, d' aficionats entesos los altres, de gents sencilla 'ls demés, y de tots ne sortian exclamacions y comentaris que á la una deyan que 'l novell autor havia acertat de plé.

Vingué 'l segón acte. Mentres s' anava representant, se notava com disminuia la temperatura d' aquella tant caldejada atmósfera; y al caurer lo teló de boca, ja no sortirem tant depressa á la sala d' espera, ni sentirem eixir dels rotllos aquellas escalfadas fórmulas de dignificació de la obra nova.

En quant comensá 'l tercer, y en cert indrets després, torná á pujar l' escalfor del teatre. Al acabarse, y ab ell la obra, la impressió per ella produhida en general no passava de bastant agradable.

¿Perqué seria tot aixó? Podriam molt be equivocarnos, pero tenim per indúptable que 's degué á lo següent: En Pin, enamorat del bon naturalisme, no havia tingut á la companya naturalesa tota aquella fidelitat de que avans parlavam: Ella no consent preocupacions, y en Pin ne portava una, la de sa tésis: ella no sofreix reculadas ni desviacions, y en Pin n' havia fet de totes, sobre tot de desde mitj segon acte per avall, donant

de tant en tant al bon naturalisme, que domina en la obra, lo company per aquell mes aborrit, lo convencionalisme arbitrari, ab tot alló del desafió y consegüents escenas.

Pero ¿era ben justa aquesta *impressió bastant agradable* que sintetisá 'l primer dia la general opinió dels espectadors? Creyém que no, y per nostra part agraïrem als que en los periódichs del endemà se 'n ocuparen, que no 's deixessen arrossegar per aquest superficial judici.

Las impressions primeras d' un públich se fundan devegades en ben petits motius.

Lo primer acte de *Sogra y Nora* te tanta finura, llisca tant hermós y suau'que, al venir los actes segon y tercer, plens també de finuras però á voltas un xich 'granelluts y asprejants, la violencia del contrast va desorientar al públich, fentli veurer molt majors de lo que son en realitat los defectes. Ademés, la representació que havia sigut lluhidíssima en lo primer acte, se desbaratá en lo segon, fins al punt que, de tots los actors, sols la Sra. Mena resultá en situació. Conste, no obstant, que 'ls apuntats defectes hi son á la comedia.

Mes ¿obscureixen aquets defectes lo mérit que ha conseguit lo senyor Pin al vigorisar en sa primera obra teatral una bona tendencia de la moderna literatura, y al donar un magnífich y aplaudidíssim exemple de com pot anar digna y triomfalment la llengua catalana á expressar en l' escenari 'ls sentiments é ideas, los hàbits y costums de totas las esferas socials de la actual Catalunya?

Ara prou caldria que 'ns extenguéssem en ponderar la fluidés y naturalitat dels diálechs, l' art ben entés, y exquisit devegades, ab que las escenas venen enllassadas, los primors d' estil, la agudesas de molts frases, la concepció vigorosa y neta dels mes dels personatjes, y sa expressió casi sempre adequada en lo decurs de la obra... però ja aquets articles duran massa, y aquest, que te de ser l' ultim, ja va prou llarch. Dels personatjes, no obstant, n' hi ha un de qui volem dir duas paraulas. La institutriu mistress Price es una figura que quedaria del tot deslligada de la obra, si 'n desaparegués l' element convencionalista de que 'ns hem mostrat queixosos. Y, donchs, á nostre entendre es un dels personatjes creats pel Sr. Pin que ha sigut concebut ab mes intenció y dibuixat ab ma mes segura. Es un tipo d' hipòcrita refinadíssima que si en la obra fos mes interessant s' hauria quedat clavat en lo cervell dels espectadors com lo perfet modelo de la gramática parda.

Y aquí, mes per necessitat que per gust posem punt final, expressant al Sr. Pin lo desitg ab que esperem sa segona comedia 'ls que anarem á aplaudir la revelació de son talent d' autor dramàtich en la *Sogra y Nora*.

UN DEL GALLINER.

LA PARENTELA

Després de *Sogra y Nora* ab tan éxit representada en Novetats, s' ha estrenat en Romea *La Parentela*, comedia pertanyent á la mateixa escola de la veritat, de lo que 's veu tots los dias, y escrita en lo llenguatge *que ara 's parla* y que s' ha parlat sempre malgrat las aficions ultra-artísticas d' uns quants somniadors. Convensuda degué estarne la empresa del Romea, quan en l' hiperbólich cartell anunciador de la nova comedia, cridava l' atenció del públich sobre la excelencia de la obra, fent ressaltar (en lletras de pam) que está escrita *en prosa*. Desenganyemnos: si alguna transcendencia á la vida volém que tinga la comedia de costums, acostem-la tot lo possible á la realitat; fem que surtin á la escena personatjes de carn y ossos, que parlin com acostuma á parlar la gent; vegis, en una paraula, l' art del autor no en la artificiosa cantarella d' una inverossimil tirada de versos, sino presentant als ulls del espectador la veritat tan ben reproduhida que fereixi agradablement la imaginació. Tot lo que no sigui aixís sols contribuirá á enfondir més la fossa que la majoria d' autors moderns *han cavat* (no son dignes d' altre trevall) pera 'l gloriós teatre.

Quedém donchs en que 'l sistema de *la veritat* es l' únich que pot regenerar la escena moderna: y que aquest sistema segueixen las dos darreras comedias estrenadas en los dos teatres catalans. No parlarém de *Sogra y Nora* donchs ja ho ha fet extensament un expert col·laborador de LO CATALANISTA. Aquesta extensió mateixa 'ns priva d' *extendrens* massa en l' exámen de *La Parentela*. No més dihent que es un arreglo del francés fet per l' actor de Romea en Conrat Colomer, creyém manifestar lo sufficient pera que nostres lectors se fassin cárrech del carácter de la nova obra. Perque avuy per arreglo del francés s' entén, ab massa rahó per cert, una comedia efectista, basada en inverossimilituts y coincidencias, falsa baix tots conceptes: los catalans ne dihem ab frasse molt gráfica *agafada pels cabells*. Molt de tot aixó es aplicable al nou arreglo; allí no hi aneu á contemplar la realitat ni á encantarvos ab l' art subtil del autor que traslada viva y palpitanta á la escena, tota la veritat que ha fet entrar en la religió del art batejada per sa imaginació observadora y creadora; allí hi ha frasses alegres y xispejants en mitj d' escenas arxipatéticas, tipos cómichs que sols serveixen pera fer riure al públich (lo de don Nonito, per exemple, admirablement representat per l' Iscle Soler) d' altres sentimentals tan deslligats de l' obra que sols han de servir pera conmourre la simpática *bonhomie* dels espectadors. *La Parentela* es per altra part una comedia *epissódica* (valga la paraula) plena á vessar d' incidents que portan no poca confusió al assumpto principal lo qual consisteix en l' egoisme exigent de tres parents ridículs *pero richs* (estil académich) que pesa sobre dos novellas familias. L' argument es molt sus-

ceptible, com se veu, de bon desenrotllo, pero en *La Parentela* resulta sacrificat lo conjunt á lo incidental; aixís es que las bellesas s' han d' anar á buscar en los detalls.

Del estil y l' art en lo diálech, sols podém dirne que s' hi veu la má del autor francés (?) es, realment, un tapis al revés.

En la execució estigueren inimitables la Monner, en Soler y una de las damas joves que are no recordém son nom. En quant als demés hi hagué de tot.

M.

SECCIÓ POLÍTICA

A Madrit no s' entenen de feyna ab motiu de las reunions de la Junta Central del Cens.

'S veu que per allá dalt no 's pensa més que en los interessos polítichs, únichs que poden donar vida á tanta farsa com se representa per totas las il·lustres personalitats de la política madrilenya.

Y d' aquí venen las discussions, acoloraments y amenassas entre lliberals y conservadors á fi de tenir degudament preparat lo *tinglado* electoral quan siga l' hora.

Com si 'l pays no tingués altres mals de cap que las justas ó injustas destitucions d' Ajuntaments y demés arinas de bona ó mala lley de que 's valen los Guberns en assumptos d' aquesta classe.

Al fi y al cap no 's perdrá pas la tradició antiquíssima en Espanya de ser las eleccions completament favorables al Govern que las maneja.

Tant es que risquin com que rasquin.

..

En proba de lo dit, vegis sino los telégramas que publican los diaris de Barcelona donant compte de que en l' *encasillado* del ministeri de la Governació, hi figuren 17 parents del ministre senyor Silvela, entre ells, 14 *cuneros*.

Llástima que la empresa del Teatre Romea de Barcelona no hagués atinat ab aquesta grepa pera l' estreno de la comedia de 'n Colomer.

Quins parents més resalats pera representar *La Parentela* de la política madrilenya.

Sembla que la qüestió Peral no está encara del tot acabada.

Ab tot y la enteresa tinguda fins are per lo Consell Suprem de Marina, 'n Peral sembla que no recula y no passa per menos que ab las 120 toneladas de desplaçament que demaná desde un principi pera 'l nou submarí que ha de construirse.

A nosaltres nos semblava que després de la planxa feta als ulls de tota Europa, content podia estar 'n Peral del honrós càrrech que se li confiava.

Peró 's veu que 's home d' energia, sino per cumpir lo que tant assegurava en son invent de la navegació submarina, per no recular un pas sisquera de la situació en que s' ha colocat á última hora.

Ben mirat per aixó, no es estrany aquesta fermesa, tractantse del protegit del Gremi de Taberners de la *villa del oso y del madroño*.

El Diario de Barcelona opina que aixís com los fusionistas de la capital aniran á rebre al senyor Sagasta, prescindint de las ideas econòmicas, poden també anar á rebre als conservadors catalans de la Comissió Aranzelaria, prescindint de sas ideas políticas.

Si, home si, ¡no han de prescindirne en cas de que 'ls convinga!

Ja no serian tots polítichs, si no estessin acostumats á prescindir fins de las mes petites nocions d' amor á la Pàtria Catalana en cas..... de urgencia.

Y despres, lo que ells podrian dir.

¿No prescindeix *El Diario de Barcelona* del companyerisme y cortesia degudas á la premsa sensata, deixan de contestar á las justas lamentacions dels periódichs vascongats, motivadas per las intemperancias de *El Diario* en son article *Estátua á Iparraguirre?*

Donchs també poden prescindir los fusionistas de lo que mes be 'ls vinga, al fi y al cap no farán mes que imitar al degà de la premsa barcelonina.

Quatre paraulas sobre 'l Regionalisme en l' extranger.

Desde la cayguda de 'n Bismarck, se tornan á despertar en lo gran imperi alemany las tendencias particularistas.

Ab motiu d' uns articles publicats en la *Gacete de Wos* ha resuscitat novament lo problema de la unitat alemana.

Baviera y 'l Wurtemberg son los Estats que ab major decissió 's pronuncian contra la hegemonía de Prussia.

Una sentencia donada últimament per l' alt Tribunal de Munich desfent un matrimoni mixto en perjudici d' un súbdit de Prussia que l' havia contret, ha tornat á posar altra vegada la qüestió en debat, essent de notar los esforços que fa la premsa prussiana pera sostenir la superioritat de son pays justificantla com á medi pera conservar un Imperi fort y poderós.

Pero 'ls petits Estats no 's donan per convensuts.

Y la lluyta iniciada ara en los periódichs..... quí sab com acabarà.

Y torném á parlar de la qüestió irlandesa, ja que parlém del moviment regionalista en l' extranger.

Los liberals inglesos, defensors actualment de la causa irlandesa, per la enteresa de son il·lustre gefe Mr. Gladstone, han guanyat una nova é importantíssima batalla sobre sos enemichs los conservadors, tiránichs botxins de las llibertats irlandesas.

Se devia reemplaçar en lo districte d' Eccles á un diputat conservador. Los liberals, que en las eleccions de 1885 y 1886 havian sigut vensuts per més de 300 vots, han guanyat aquesta vegada la elecció per 205 vots de majoría y ha quedat elegit lo gladstoniá Raby.

Dihém que té aquesta batalla electoral significació més grant que las anteriors, perque, sostinguda quan ja han pogut los electors fixar son criteri robe 'l famós procés contra Mr. Parnell en Tipperary, y despres de coneixer los discursos que desde fa temps pronuncia 'l gefe dels liberals pera explicar sa opinió sobre l' estat d' Irlanda y 'ls remeys que se li deurian aplicar, demostra que 'ls electors inglesos s' han acostumat á tractar d' altra manera la qüestió irlandesa y que ja no 'ls espanta com fa alguns anys lo fantasma del *home rule*.

Més val aixís; més val que 'l triomf d' Irlanda s' imposi per la pau, reconeixent la justicia de sa causa 'ls mateixos que han sigut sos enemichs.

Tinguessim tanta sort los regionalistas d' Espanya.

SOBRE INDUSTRIA

Rellegint los notabilissims articles que en l' autorisat diari *La Renaixensa* hi publica periodicament l' eminent enginyer industrial don Pau Sans y Guitart, sobre las qüestions industrials que tant li interessan al nostre pays, hi hem trobat en un d' ells los següents hermosos párrafos que no hem pogut resistir al desitj de traslladar per lo molt ajustats que 'ls trobém á nostra modesta opinió sobre la importancia de la industria de Espanya.

Végis ab quant d' acert s' expressa 'l senyor Sans y Guitart:

«Tot lo demés d' Espanya, fora de la Basconia y de Catalunya, parlant baix lo punt de vista industrial, si no es mort ho sembla y quansevol diria que pesa sobre la península una atmósfera deletérea que te aletargats é inactius á la major part dels pobles d' Espanya. Catalunya y la Basconia se troban á prou alsada pera sobrexir de la boyra que embruta 'l seu ayre dols y purissim, y las duas germanas, que son essencialment treballadores y al mateix temps contemplativas, senten en las sevas espatllas lo jou del centralisme, recordan temps passat y 'ls ve la anyoransa que ennegreix lo cor; y 'ls sab greu, no de ser espanyolas, sino de tenir que viurer ab altres companyas de tant diferents modos de ser y de pensar. Ellas volen correr y aquestas las retenen; van á volar y 'ls tallan las alas; aixecan temples al treball y 'ls fan tancar las portas; reclaman drets y las altrás s' enquimeran y las amenassan; ellas duas van decididas al benestar per lo camí del treball y moltas de las altrás prefereixen no fer res y viurer miserablement al dia, cubertas de floridura y sota 'l croster de la ignorancia.

Cal, donchs, que en aquellas regions se despertí 'l patriotisme tal com ha estat y es sempre viu y encés á casa nostra y á la de la nostra ben-volguda amiga. Cal que aprenguin á pensar y á ser previsoras y á imitar á las sevas avansadas companyas; cal que visquin be ab ellas que totes hi guanyarán; cal que s' apliquin primer á l' agricultura y á la industria rural, després per graus á las demés industrias y llavors se posarán á tó en lo concert dels paissos verdaderament avansats; cal que torni á renai-xer l' esperit industrial d' aquells famosos fabricants de panyos de Segovia del sigle XVI que ocupavan trenta quatre mil obrers y 'ls no menos importants de Cuenca, d' Avila, de Valdemoro, de Briega, de Guadalajara y de Medina del Campo, tots també de panyos. Cal reproduhir aquells admirables cuyros de Córdoba y lassederías de Toledo y de Sevilla en qual darrera ciutat se contavan, á l' any 1519, setze mil telers de seda y mantenian cent trenta mil obrers empleats en la fabricació de sederías y de teixis de llana.

Avuy no hi ha res d' aixó en aquellas encontradas. Gracias á la bon-dat del seu ferrer se mantenen de l' oli y del vi y d' aguns altres articles agrícols que produheixen; y de la seva importancia industrial no 'n tenen sinó 'l recort. Tot aixó ho poden agraphir á la unitat política, á las ideas de conquesta é hidalguia castellanas y á la ilusió de Felip II y dels seus partidaris que cregueren que ab los tresors de la América y de las Filipinas n' hi havia prou pera viurer á Espanya sense treballar y sols dedicantse al domini del restant de la Terra.»

¡Quina pintura mes exacta del caracter castellá que ha ocasionat la vergonyosa decadencia de tota la Nació!

RECORTS

Lo jorn que morí 'l meu Pare
no l' olvidaré may més;
jo era nin, molt nin encare,
m' en record' com si ho vegés.

¡Pobre Mare! ab incerts passos
de la cambra va sortir
y estrenyentme entre sos brassos
¡Deu meu, quin plor va esclafir!

—¡Fillet meu... ja no tens pare...!
¡Qué sols... qué sols en lo mon...!
y abessantme més encare
quins petons me feya al front!

Era tan fort que 'm besava,
tal era 'l plor y 'l sospir,
qu' en lo llit 'hont reposava
prou que 'l Pare 's va estremir.

Ya han passat trenta anys, y are,
qu' ab tú han mort mas il·lusions,
¡com me parlan al cor, Mare,
aquells plors y aquells petons!

La vila dels cadavres
jo prou l' he vista;
en terra 'ls ulls fixats
deixantla humida.

La tomba de mos Pares
fossen guaria:
—Obriula lo fosser...
ohiu...? me eridan—

He somniat la mare meva
que 'm besava, aqueixa nit;
feya temps que no l' ohia
de sos petons l' esclafir!

Cada bes que ressonava
era un cant del paradís:
ni una nota n' he perduda
d' aquell himne tan joliu.

He gosat tota una vida
de recorts d' un temps felís
y he vist altre cop la Mare
com avans, voreta á mi.

Y al despertar del meu somni
contrariat y anyoradís,
á frech á frech de mos llavis
he trobat los del meu fill.

ANTON DE P. CAPMANY.

D' un estudi de costúms publicat en la revista de Madrid, *La España Moderna*, per la eminent escriptora gallega donya Emilia Pardo Bazán, n' extractém lo següent párrafo altament interessant pera las donas de nostra terra, puig es un *paralelo* entre la obrera barcelonina y la madril lenya. La opinió que enclou se podria considerar apasionada á surtir de persona interessada en la comparació; però la senyora Pardo Bazán, que sol viurer usualment á Madrid, sols ha fet una visita y curta á Barcelona, y sembla que ha de ser testimoni imparcial en la qüestió debatuda. Diu aixís aqueixa il·lustre escriptora, que no es aquesta la primera vegada que insinua sas tendencias á reconeixer y respectar las Pátrias Regionals:

«¿Ahónt hi há major contrast que 'l que ofereixen, per exemple, las donas dels dos grans centres de població d' Espanya, l' obrera barcelonina y la *oula* madril lenya? La catalana té ja las condicions d' una rassa laboriosa y adelantadíssima, y ben segur que la parissiench (tan activa y llesta pera 'l comers) no aventatja á la dona de Barcelona, ni en llim-

piesa, ni en puntualitat al treball, ni en la consciencia de que eix treball es un *deber*, y fins un *honor*. Lo que la distingeix de la parissiench es que te menos manya, gasta menos *mimos* pera arreplegar compradors, si ven en una botiga ó pera guanyar una propina si presta quansevol servey. Però l' orde, la primorosa senzillés de son net vestit, l' esperit estalviador y práctic, l' aspiració á las comoditats guanyadas ab sa propia suhor, y un ressort de ferma independencia, fill de la convicció en son propi valer, per medi del treball, feu de la obrera y la industrial catalana, una dona de civilisació y de l' Edat Moderna en tota l' extensió de la paraula. En cambi, la dona dels barris baixos de Madrid (molt mes interessant pera l' artista) es un retall del passat, una supervivencia de la Espanya clàssica; es la figura que pintan en vanos y panderets; es la *modelo* que seduheix y atrau als pintors de costums, com Mesonero Romanos ó Perez Galdós. Descendent de las antigues *majas y manolas*, la *xula* conserva y cultiva lo desvergonyiment en lo parlar, la promptitut colérica del gènit arrebatat, la intensitat afectiva, la vehemencia de sas exaltadas passions, etzétera.....»

A n' aquest cuadro només hi falta 'l *conforme*.

NOVAS

A causa de la precipitació ab que tinguerem que compondrer lo passat número, en l' article crítich de *Sogra y Nora*, passaren per alt algunas erradas que aném á corretgir: En lloch de *pagés creador*, deu dir *propi creador*; hont diu *noble tronch*, te de dir *noble tronat*, y en lloch de porta de la *celda* te de dir de la *cleda*.

Lo que nos apresurém á rectificar per si no ho hagués corretxit lo bon sentit de nostres llegidors.

Lo passat dimecres á las 10 del matí en l' oratori de la familia Corominas, contragueren matrimoni nostre particular amich y company de Catalanisme don Rafel Llonch y Rocá ab la simpática senyoreta donya Assumpta Soler y Corominas.

Desitjém als contrayents tota mena de felicitats.

Demà dia 2 tindrà lloch lo cobro de las cuotas del primer trimestre de la contribució territorial é industrial ab augment del apremi de según grau que ha sigút imposat als contribuyents que no han satisfet lo pago. Passat dit plasso se procedirà al embarg de bens, mobles, etc., dels contribuyents que no hagin satisfet l' import corresponent.

Avuy, diada de Tots-Sants, s' obrirán las portas de nostre Teatre Principal, actuanthi la companyia castellana-catalana del Teatre Romea de Barcelona. Se posará en escena lo drama catalá, *La pena de mort*, y la pessa en 1 acte *Lo Ret de la Sila*.

En lo darrer número de *La Ilustración Española y Americana*, 's publica un retrato y una entussiasta biografía del insigne literat valenciá don Teodor Llorente.

Per l' inspector d' orde públich, senyor Tressols, sigué agafat en Barcelona 'l dimars

passat un subjecte anomenat Joan Costa, per créuresel complicat en la causa criminal que 's segueix en lo Jutjat d' instrucció de aquesta ciutat pel tallament de fils telegràfics en los voltants de Sardanyola.

La Junta Directiva del *Centre Catalanista* d' Olot pera l' exercici de 1890 y 1891, ha quedat, per elecció, composta dels senyors següents:

President, don Joaquim Vayreda.—Tresorer, don Joseph Montsalvatje.—Vocals:

Secció de Ciencias.—Don Joseph Saderra, don Marian Bassols, don Nonito Escubós, don Joseph Berga, don Marian Vayreda

Secció d' Agricultura.—Senyor marquès de Vallgornera, don Ramon Quintana, don Ramon de Bolós, don Salvador Borca, don Joaquim Casabó, don Sebastià Torrent, don Lluís Sanyol, don Joan Juvinyà.

Secció d' Industria y Comers.—Don Joseph Esquena, don Joan Reixach, don Eliseo Sala, don Manuel Masllorens, don Mateu Popular, don Joaquim Vila, don Francisco Vilar.

Secció del treball.—Don Antoni Molins, don Joseph Araus y don Joan Estartús.

Representants dels Gremis agregats á la Junta directiva, segons acort de la Junta general del dia 12 d' Octubre últim.—Don Bruno Bujóns, don Gaspar Salgueba, don Pau Güell, don Esteve Matabosch, don Jaume Jutglar, don Pere Tresserras, don Pere Vila.—Secretari, don Joseph M.ª Basil.

En la próxima reunió reglamentaria mensual que tindrà lloch en lo "Socorro Sanitari Municipal," després de tractarse dels assumptos ordinaris propis de dit Institut, lo Director don Lluís Carreras y Puig desenvoluparà un tema científich d' actualitat. Sabém positivament que en las demás reunions continuarán per los metjes de que consta la citada Corporació, tractantse d' altres assumptos d' importancia. A son degut temps donarém compte á nostres llegidors del dia de sa celebració.

Nostre il·lustre amich, l' infadigable propagandista de nostras glorias literarias més enllá del Rhin, don Joan Fastenrath, ha sigut nombrat pel gran Duch Alexandre de Saxonia-Weimar, Conseller ánlích de sa Cort, en premi á sos estudis sobre la poesia catalana, recentment publicats.

Aquest altíssim honor que reb lo distingit escriptor alemany, y pel qual lo felicitem de tot cor, recau indirectament sobre la floreixent literatura de nostra Patria.

Y després, encara voldrá suposar algú que es exagerada la afirmació de que més se coneix, s' aprecia y respecta la nostra literatura en l' 'extranger' que no pas en las vehinas regions castellanas.

No 's pot negar que baix aquest punt de vista (al menos) l' Ebro es més forta barrera que no pas los Pirineus.

Ha sigut nombrat Secretari-Director del Museo de Reproduccions Artísticas creat per l' Ajuntament de Barcelona, ab lo sou de 6.000 pessetas anyals, l' celebrat dibuixant catalanista don Joseph Lluís Pellicer.

En lo Monastir de Sant Cugat del Vallés s' hi continúan fent los estudis necesaris pera sa restauració. Dels que s' han fet fins ara *sembla que será posible restaurar la Iglesia*

tornantli sa primitiva forma, assegurantse que 'l senyor Bisbe ha facilitat ja algunas cantitats pera que 's procedeixi immediatament apart en dita restauració.

Havent sabut nostre amich, lo distingit pintor y president del "Centre Catalanista de Olot", don Joaquím Vayreda, que en la esmentada localitat se tractava de posarlo en candidatura pera diputat provincial á Gerona, ha fet publicar en nostre estimat colega *L' Olotí* las següents declaracions:

"1.ª Consti que jo no he fet la mes petita gestió directa ni indirecta pera que 's continués lo meu nom en cap candidatura.

2.ª Consti igualment que, si 'ls electors d' aquest districte me donan lliurament sos vots pera que representi llurs interessos en la Diputació provincial, acceptaré sa representació perque crech que estich obligat enconciencia; pero jo no donaré un sol pas pera conquistar un sol vot, perqué, aixís com crech que 'm faria responsable davant de Deu y dels homes no acceptant un càrrech que per Lley es obligatori, me creuria igualment responsable, si pera sortir elegit influís de qualsevol manera sobre la llibertat del elector.

3.ª Consti finalment, que no vull renunciar á ma independència; y per lo tant no entendrè acceptar la representació de cap partit en cas d' esser elegit, ni estaré al servey de cap banderia, sino al del país qui, en tal cas, m' haurá fet son representant."

Es lo del senyor Vayreda un lletguatje digne, per cert ben diferent del que usan en semblants circumstancias, tants y tants *cuneros* com pretenen fer la felicitat del país.

Lo dia 16 del corrent contragué matrimoni en Sant Martí de Provencals la distingida senyoreta donya Engracia Rivera y Cuadrench, germana del entussiasta catalanista de dita població don Joaquím Rivera, ab lo senyor don Ignasi Traveria.

Nostra enhorabona als joves esposos.

Sembla que l' *últim* escriptor designat per l' Ajuntament de Barcelona pera redactar la Biografia del Compte Ramon Berenguer I, quál retrato ha de colocalse en la galeria de catalans il·lustres de dita ciutat, es lo conegut advocat don Guíllém M.ª Brocá y Bofarull.

Y dihéu que es l' *últim* designat pera 'l cas, per haverho sigut ja abans, y haver declinat l' encàrrech los senyors don Ildefons Par y don Raymond Durán y Ventosa.

A 115 puja 'l número de composicions rebudas pera el Certamen que 'l dia 29 del corrent deu celebrar á Girona la *Asociació Literaria* de dita ciutat.

S' está organisant en Santiago de Galicia un *Ateneo Escolar* que segons informes particulars, promet esser l' avansada del jovent regionalista gallego.

Al efecte s' han creuat afectuosíssimas comunicacions entre dit *Ateneo* y 'l *Centre Escolar Catalanista* de Barcelona.

No cal dir ab quant goig li oferim nostra modesta cooperació al dit centro regionalista de Galicia, que ha de ser una verdadera escala de patriotisme pera 'ls fills de aquella simpática regió.

La empresa de la ilustració mensual catalana, *Reus Artístich*, pera atendre á las nu-

merosas suscripcions que se li han presentat, ha tingut de fer una segona tirada de son primer número.

S' está constituint á Barcelona un Montepio Provincial destinat á protegir als operaris de la edificació y millorar los medis auxiliars de la mateixa, donantlos de més seguretat ab objecte de que sian més raras las desgracias que 'ls obrers sofreixen en sos treballs.

Dit Montepio ajudarà als treballadors que sian víctimas d' algun accident desgraciat, y quan convinguin á las familias dels mateixos.

Aplaudim la idea.

Lo *Consell General* del *Centre Escolar Catalanista* de Barcelona ha quedat constituït en la següent forma:

Comissió Executiva.—*President*, don Enrich Prat de la Riva; *Vis-president* primer, don Cèssar Serra, *Vis-president* segon, don Emili Buscó; *Secretari* primer, don Pere Muntanola, *Secretari* segon, don Francisco Budallés.

Secció de Dret y Filosofia y Lletres.—*President*, don Francesch Moragas Barret; *Vis-president*, don Claudi Planas; *Secretari*, don Francisco Ixart.

Secció de Medicina.—*President*, don Andreu Prat Torné; *Vis-president*, don Narcís Fuster; *Secretari*, don Joseph Mallofré.

Secció de Ciències y Farmàcia.—*President*, don Joseph Cuatrecasas; *Vis-president*, don Enrich Vintró; *Secretari*, don Joan Montanyola.

Secció de Carreres Especials.—*President*, don Francisco de P. Morera; *Vis-president*, don Manuel Vidal; *Secretari*, don Joseph Pagés.

Comissió Administrativa.—*Tresorer*, don Francesch Moragas; *Secretari-Comptador*, don Enrich Vintró; *Secretari*, don Claudi Planas.

Van seguint las desgracias en las *corridas de toros*.

De la *corrida* del diumenge passat á Barcelona ne sortiren ferits dos picadors, l' un el *Chato*, ab una banyada al front, y l' altre, Castelló, ab una forta cayguda que li ocasioná un atach cerebral.

Lo mateix dia á Madrid un torero anomenat *Jarana*, rebé una sèria contusió al bras dret havent de ser retirat á la enfermeria.

Pero tot aixó..... no té cap importància.

Sembla que 'l *Foment del Treball Nacional* ha obtingut del govern la promesa de que la construcció de màquines y aparatos auxiliars dels tres creuhers que 's construïxen en los arsenals y dels tres canoners encarregats al Ferrol, será consedida á la industria privada mitjansat l' oportú concurs.

Se diu que dits aparatos valen mes d' un milló y mitj de duros que contribuirán al progrésde las industrias pàtrias.

Los Grants Magatsems de "El Siglo," han publicat lo Catàlech corresponent á la estació de hivern.

Aquesta important casa, al nivell de las principals del extranjer publica cada tempo-

rada sos Catálechs de Preus, ilustrats ab infinitat de figurins de última moda, y grabats dels articles de las diversas seccions del establiment.

Recomaném á nostres subscriptors que no rebin dit Catálech, y desitjen obtenirlo gratis, se dirigeixin á la Direcció de los esmentats Magatzems, Rambla Estudis, 5, Barcelona.

Ha sortit á llum un aplech de *Poesias*, escrites en catalá, degudas al senyor don Claudi Omar y Barrera.

Vegis com *engrandeix* las nacions lo Regionalisme, *unintilas* fortament:

Segóns la Constitució de 1787, la Confederació de la América del Nort no comprenia mes que tretze Estats. Lo restant de sus possessions estava dividit en territoris que, segóns le desenrotllo de sos recursos, ingresavan sucesivament en la Confederació, en virtut de decisions del Congrés.

En 1889, lo número d' Estats era de 38. L' any últim quatre territoris, lo Dakota Nort lo Dakota del Sud, Montaña y Washington s' han incorporat á la Confederació. Fa poch temps lo territori d' Idaho ha pasat á ser Estat, cumplint lo número 43.

Idaho ocupa 84.800 millas quadradas y conté 32.000 habitants. Y com en virtut de la Constitució, sempre que un nou Estat entra en la Confederació se afegeix una estrella mes á la bandera americana, pabelló dels Estats-Units tindrà 43 estrelles, y 44 quant lo president firmi 'l decret d' admissió del Wyoming, qual proposta fou ja aprobada per las Càmbras.

Tal es la forsa d' atracció del sistema regionalista ben practicat.

En cambi de las nacions unitarias ne fuig tothóm.

Com ho teníam anunciat, diumenge 's verificá en Vilanova la inauguració del monument al poeta catalá Cabanyes.

En la paret de la casa número 1 de la plassa de la verdura, ahont nasqué 'l poeta, fou colocada la *lapida commemorativa*, que porta la següent inscripció: *En esta casa, en 1808, nació el poeta D. Manuel de Cabanyes*. Avans de descobrirla, l' Alcalde Vilanova, senyor Soler y Alegret, pronunciá en llengua castellana un discurs en que s' hi revelava bon coneixement del valer del poeta y sincer entusiasme pera sa glorificació.

Després la comitiva oficial 's dirigí al bellíssim local de la Biblioteca Museo Balaguer, ahont, entre 'ls acorts de la música se descorregué 'l domás que cubria la estàtua del poeta. La estàtua es verdaderament ben entesa y pulcrament executada, y honra al escultor don Joseph Campeny que la executá.

Dintre 'l saló biblioteca va celebrarse la festa literaria. Lo secretari de la Junta erectora del monument á Cabanyes, don Manuel Creus Esther, llegí una memoria en que després de consignar ab accent d' amargura las moltes dificultats que dita Junta tingué de vencer per veure coronats sos bons desitjos, s' extengué en consideracions molt apropiadas sobre 'l valer y significació de 'n Cabanyes, planyentse ab frasses eloqüents del oblit en que l' insigne poeta era tingut pels seus compatricis, especialment pels que parlan la llengua en que 'l poeta escrigué acabant ab lo fragment d' un libre del gran Menendez Pelayo, que termina ab aquesta frase amargosa que ha de sonar á colp de fuet en los rotllos dels literats castellans: *Del Segre acá no le conoce nadie*.

Don Manuel Cañete, á qui fou cedida immediatament la paraula, com á bon castellá, y académich de més á més, degué sentir la fuetada, perque encaminá tot lo seu discurs á rebutjar, en nom de la Academia Espanyola, la calificació de absorbent y de enemiga de las llenguas y literaturas regionals. Al efecte, aduhí tot un argument, aquell que may nos hem sentit los catalans: *que la Academia otorgó á una obra dramática escrita en catalán, el premio....* ja 'ns ho sabém de memoria. Per lo demés, lo senyor Cañete parlá be y eloqüentment, dels mérits principals del poeta Cabanyes.

Després d' un discurs del doctor Donadiu, y de la lectura de duas composicions poéticas dels senyors Fabrè y Creus (don Teodor), s' aixecá 'l senyor Balaguer, y en breu y escalfada peroració adornada de brillants pensaments posá terme á la agradable festa.

Assistiren al acte la Academia de la Llengua Castellana, representada pel senyor Cañete, la de la Historia pel senyor Balaguer, la de Bellas Arts de Madrid per l' escultor senyor Sunyol, la de Bellas Arts de Barcelona pel senyor Donadiu, l' "Ateneo Barcelonés," pels senyors Luanco é Ixart, la "Lliga de Catalunya," pel senyor Verdaguer, y altres representants del Institut, de la Universitat, de la Diputació y demés corporacions oficials.

Ha sortit á llum una *Breu Instrucció pera resar ab fruyt lo Santissim Rosari*, consistent en una fulla de quatre págines en quart, escrita en catalá, la qual se ven al preu de sis rals lo centenar en la llibreria Anglada de Vich.

Veyém ab gust la popularisació d' aquestas fullas catalanas que deurian desterrar de nostras iglesias la llengua oficinesca.

Lo *Boletín Oficial* del 14 ha publicat las bases y reglament de la primera Exposició general de Bellas Arts que 's celebrará en Barcelona baix los auspicios del Ajuntament. S' admetirá en la Exposició obras de pintura, escultura, arquitectura y arts reproductivas. Cada artista no podrá presentar un número major de sis obras pera cada secció. Se reb rán los obras del 26 de Febrer al 7 de Mars del any viuent pero avans del 26 de Febrer los artistas deurán remetre al secretari de la Comissió organitzadora una nota ab lo seu nom, apellido, lloch y fetxa de son naixement, nacionalitat, número y género de las obras que remeti, assumpto pera 'l Catálech, preu fixo de venda en pessetas, dimensions en metros, comprés lo march, propietari si la obra estés venuda, direcció del artista, fetxa y firma.

Las obras que s' envihi á la Exposició, de fora Barcelona, deurán ser expedidas, francas de port, al secretari de la Comissió organitzadora de la Exposició de Bellas Arts de Barcelona, en la Palau de Bellas Arts Passeig de Pujadas. La admissió y colocació de las obras estaré á cárrech d' una comissió elegida per majoria de vots per los artistas expositors y presidida per l' Alcalde ó per l' individu de la Comissió organitzadora en qui delegui sas atribucions. De la propia comissió d' admissió y colocació formarán part dos individus de la Comissió organitzadora, actuant en concepte de secretari la persona que hõ fos de la última.

L' Ajuntament destina 50.000 pessetas pera la adquisició d' obras. Lo senyalament y tasació de las que 's considerin dignas d' ésser adquiridas, ho farà un Jurat calificador compost del director ó jefe del Museo municipal de Bellas Arts, cinch pintors, un d' ells escenógrafo, tres escultores, un arquitecte, un escriptor ó crítich d' art, un dibuixant y un grabador, elegits per majoria de vots per los artistas admesos en la Exposició.

La Comissió nombrada pel *Foment del Treball Nacional* pera informar sobre la creació d'un Asil d' Invàlids del Treball, ha acordat emetre á cada un dels individus que la componen lo següent interessant *Interrogatori*, quals contestacions son de sa incumbència:

Primer. ¿Deu partirse de la base de que 'ls trevalladors contribuheixin al fondo social? *Segon.* ¿La cuota que pagan los fabricants ó amos en general deurá fixarse á pròrata del número d' obrers associats que tinguin á sas ordes ó deixar que ells fixin á voluntat l' import perque vulgan suscriurers? *Tercer.* ¿De quina manera se pot fomentar la suscripció de socis protectors? *Cuart.* ¿Qué es lo que la comissió entén per invalidés? *Quint.* ¿Quinas condicions deu reunir l' obrer pera tenir dret á ingressar en la Associació? *Sisé.* ¿L' obrer associat tindrà dret á gosar dels beneficis de la Associació en lo moment d' ingressar en ella? *Seté.* ¿Baix quina forma deu donarse l' auxili al invàlit? *Vuité.* ¿Cóm deu constituhirse la Junta de patronat? *Nové.* ¿Quin nom deu donarse á la Associació?

Las contestacions d' aquest *Interrogatori* devian recullirse ja fa alguns dias y per no haver arribat á nostras mans en lo moment d' escriurer aquestas ratllas no podém trasladarlas als nostres llegidors.

Com se veu per l' anterior *Interrogatori*, 'l projecte d' Asil d' Invàlids del Treball guarda molt estreta relació ab las Bases d' unió entre amos y obrers enviadas pel Ilm. Bisbe Sr. Catalá al Congrès Católich de Zaragoza, y que aquést trasladá al Govern de Madrit pera son estudi.

Per aquesta rahó en l' article que publicárem en lo número passat respecte á ditas Bases, s' hi pot trobar la resposta á alguna de las preguntas del referit *Interrogatori*.

Recomaném l' atenció del públich en tan interessant assumpto.

ANUNCIS PARTICULARS

La Iglesia nascuda del Cor Puríssim de Jesús ES LA VIDA Y SALVACIO DE LA SOCIETAT

per S. B. y C. Pbre.

Llibret de 56 páginas en cuart.

Está escrit en llengua catalana, sa materia es de oportunitat, fomentant la verdadera unió entre 'ls Católichs.

Se ven al preu de *cincuenta céntims* en aquesta impremta, carré de Madoz, núm. 31 y 35, quedant lo producte á favor de la Associació de Católichs de la ciutat de Sabadell.

D.ª Dolors Garriga

recció d' un acreditat Doctor en Medicina.

LLEVADORA TITULAR. Curació radical de tota classe de enfermetats de la dona baix la di-

Consulta de 10 á 12 y de 3 á 7

També ofereix sa casa á las senyoras que no disposin d' habitació pera los cassos á que dita senyora presta los ausilis de sa facultat ab todas las comoditats y reserva.—**Barcelona, Clarís, 14-1.er**

Imprempta y Enquadernacions de J. Comas, Madoz 31 y 35 y Sol 138, teléfono n.º 46.—SABADELL